

Forord

Den humoristiske sans blev opdaget omkring år 1900. Samtidsiagttagere begyndte at tale om »den ny humor«. Engelske *music hall*-artister mærkede på amerikanske turnéer, at store dele af deres komik faldt til jorden. Og skribenter i omegnen af amerikansk *show-business* karakteriserede sig selv som missionærer, der skulle bringe humorens evangelium til det dystre Europa. I de nye, traditionsløse storbyer var humoren kontant og ligefrem, men samtidig fuld af indbyggede parader. Humoren var blevet omgangsform mellem mennesker i et uoverskueligt samfund, hvor det anonyme og flygtige møde var regelen. Blandingen af distance og direktehed sikrede mulighed for en civiliseret udformning af det sociale samspil.

Den præcise fornemmelse af humorens tidsbundethed gjorde det muligt at reflektere over dens tidløse mekanismer. Et eksempel, der i øvrigt ikke vil blive behandlet nærmere i denne sammenhæng, kan hentes fra Albert F. McLeans *American Vaudeville as Ritual* (1965). Her nævnes det, at to af hovedskikkelserne inden for århundredskiftets amerikanske *show-biz*, George M. Cohan og George Jean Nathan, i 1913 skrev en artikel om *The Mechanics of Laughter*. Her skelnede de mellem »tear-getters«, »laugh-getters« og »thrills«, altså tre grundlæggende former for følelsesmæssig respons. Men påvisningen af, at den følelsesmæssige respons over for f.eks. en varieté-sketch kunne reduceres til disse fundamentale holdninger, tjente som argument for en komik i pagt med de nye livsformer i Amerika: en komik uden moralsk sigte, en skarp, nerve-betonet komik bundet til øjeblikket.

Dette forhold mellem historisk forankring og almen »mekanik« er også emnet for artiklerne i dette nummer af *Kultur & Klasse*.

Først bringes Torben Grodals artikel *Fiktionsteori og underholdningens genrer*, hvor komik, melodrama mv. beskrives som mekanismer, der regulerer forholdet mellem subjekt og objekt. Med støtte i Winnicotts teori om overgangsobjektet (suttekluden ...) og Lacans teori om spejlstadiet redegøres der for, hvordan fiktion opstår i og med disse symboler for subjektet og objektet. Underholdningens genrer lader sig herefter inddele på en skala fra lyrikken, der hævder en total enhed mellem subjekt og objekt, til komikken, der hævder den totale afstand mellem de leende subjekter og det lattervekkende objekt.

Derpå følger Nils Gunder Hansens artikel om Cervantes' *Don Quixote*. Inspirationen til denne artikel er Nietzsches udsagn om, at vi nu læser Don Quixote med en bitter smag i munden, mens Cervantes'

samtidige næsten grinede sig ihjel. Nietzsches egen komik-opfattelse ville uden tvivl kunne ses i lyset af den nye interesse for humor, som omkring århundredskiftet jo ikke bare udmøntede sig i amerikanske *show-biz*-kanoners overvejelser, men også i værker af Freud, Bergson, Harald Høffding m.fl. Nils Gunder Hansen interesserer sig imidlertid først og fremmest for Cervantes' tid, det spanske »undergangssamfund« omkring 1600. *Don Quixote* tolkes som en roman, der i en fase, hvor alle gamle værdier er blevet anakronistiske og ingen nye er i sigte, kværner alt i komikkens mølle, – både Sancho Panza, der med sin tilknytning til folkelig karnevalskultur nærmest repræsenterer et civilisationstrin fra det 10. århundrede, *Don Quixote*, der med sin høviske kultur fører sig frem som en ridder fra det 12. århundrede, og hertugparret, der har det 17. århundredes *civilité* som referenceramme.

Civilisationsteori spiller også en vigtig rolle i Michael Bruun Andersens *Munter sociologi*, der handler om TVs situationskomedier, *sit-coms*. Det sociale pokerspil med dets stressende krav om selvkontrol og civiliseret konfliktløsning er baggrund for den muntre sociologi i serier som *Huset på Christianshavn*, *Halløj på badhotellet* og *Cosby & Co*. Komedien er tidsbundet, men samtidig organiserer den sit civiliseringsprojekt efter faste skemaer: på den ene side et kollektiv, på den anden side en fredsforstyrrelse, der bringer kollektivets regler og ritualer op til overfladen.

Skam og udskamning hører til rekvisitterne i dette spil. I Torben Grodals analyse af screwball-komikken i artiklen *Skam, latter og kønskamp* vises det, at når drifterne nægtes erotisk tilfredsstillelse, kan de i stedet få udløsning gennem komik og skam. Den amerikanske *wisecrack*-komik, som netop hørte til den nye humors nydannelser, fik i 1930'erne rig lejlighed til udfoldelse, hvor modernisering af omgangsformerne blev modarbejdet af bl.a. den stærke selvcensur inden for den amerikanske filmbranche. De kvikke bemærkninger flyver frem og tilbage som skruede tennisbolde mellem Cary Grant og Katherine Hepburn i Howard Hawks' *Bringing up Baby*, og den verbale komiks nålestik sikrer begge spilllets deltagere et sanseligt samvær uden at de behøver at give køb på deres autonomi.

Lidt uden for nummer er nummerets sidste artikel, Peter Kirkegaards og Carsten Thaus artikel om den nye kulturfilm *Blade Runner*. Her analyseres filmens svimlende billeder af Los Angeles år 2019, citaterne fra filmtraditionen, henvisningerne til futurister, *film noir*, mv., altsammen i et forsøg på at lodde filmens tvetydige placering mellem »det modernes« frigørelsesprojekt og »det post-modernes« katastrofe-oplevelse.

Red.